

Починкова М. М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Старобільськ, Україна

ФОРМУВННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ДАНИНА МОДИ ЧИ ВИМОГА ЧАСУ

Сьогодні значна кількість дослідників звертає свою увагу на проблему розвитку критичного мислення (КМ) школярів і студентів. Виникає запитання: чим зумовлена така увага до проблеми критичного мислення, бо в освіті, які час від часу виникають і активно впроваджуються в систему навчання якісь модні тенденції. Розглянемо, чим же зумовлена впровадження технології КМ в систему освіти – модними тенденціями чи вимогою часу.

На нашу думку, така увага зумовлена глобальними змінами, що відбуваються в суспільстві.

На Всесвітньому економічному форумі (The World Economic Forum) в Давосі представлено 10 професійних умінь, які будуть актуальні через 5 років у порівнянні 2015 р. та 2020 р. [7]. На першому місці залишається Complex Problem Solving – уміння вирішувати складні завдання, а з четвертого на друге перемістилось уміння критично мислити. Така позиція щодо КМ зумовлена значною кількістю інформації та легкістю доступу до неї, через це з'являється необхідність її аналізу, відбору, переосмислення та усвідомлення.

Такі вимоги до професійних умінь сучасної людини зумовлені сучасною науково-технічною революцією. Людство зараз переживає Четверту науково-технічну

революцію, яка характеризується високим рівнем інформатизації.

А саме на систему освіти покладена функція, перш за все, підготувати до життя людину, яка буде успішним, затребуваним фахівцем, відповідальним громадянином.

Інші дослідники характеризують сучасний світ, як „світ VUCA”. Таке поняття ми зустрічаємо в роботі [2], у перекладі з англійської це означає: Volatility – мінливість, Uncertainty – невизначеність, Complexity – складність, Ambiguiti – неоднозначність.

До цього, за твердженням автора, існував світ SPOD, у перекладі з англійської цей акронім розкривається так: Steady – стійкий, Predictable – передбачуваний, Ordinary – простий, Definite – визначений [2].

Зі складових акроніма „SPOD” видно, що „цей світ характеризувався стабільністю, достатньою передбаченістю, простотою в розумінні й конкретністю, у якому було нескладно орієнтуватися [2]. Саме цей спокійний світ змінив світ VUCA, який, відповідно, характеризується невизначеністю, непередбачуваністю, нестабільністю. Т. Акімова зазначає, що „адаптація індивіду в цьому суспільстві (суспільстві VUCA – приміт. автора), виживання передбачає не сліпе слідування нормам і традиціям, а мисленеву творчість і уміння знаходити рішення нестандартних проблем” [1].

Сучасні філософи (В. Ільїн, В. Кремень, С. Неретіна, В. Розін) характеризують сучасність як час кризи і зміни культур та домінування знання, а такий період вимагає нових підходів до пізнання й мислення: „Щоб стало можливим пізнавати й мислити, не взагалі й традиційно, а адекватно, відповідаючи на виклики часу, треба заново конструювати саму думку, заново встановлюватись у пізнанні” [4].

Услід за С. Неретіною, В. Розін зазначає, що „нова реальність ще не пізнана, можна, тим не менш, спробувати окреслити простір, у якому її можна помислити. Розпочати варто з характеристики підходу і критеріїв правильності сучасного мислення [4]. Таким мисленням стає критичне.

Необхідність впровадження КМ в систему освіти, обов'язково й вищої, зокрема майбутніх учителів початкових класів, бо саме вони навчають і виховують майбутні покоління, з метою підготовки затребуваних фахівців, зумовлена також і особливостями сучасного й майбутнього покоління людства.

Так, за теорією поколінь У. Штрауса (William Strauss) і Н. Хоува (Neil Howe), сучасне покоління – це покоління Z (мілленіали) – люди народжені після 2005 р. (за іншими даними після 2010 р. – прим. авт.) [5]. Ці діти сильно відрізняються від попередніх поколінь: користуються різними гаджетами з раннього віку, легко залучаються до інформаційних технологій та спілкування онлайн, самостійно обирають, що і як дивитись у мережі, активно створюють новий контент. Сьогодні ми зустрічаємо дані про те, що покоління Z вже відходить у минуле, а на зміну йому прийшло покоління А (Alpha – діти мілленіалів). Це покоління тільки починають вивчати, але вже сьогодні можна виокремити наступні його особливості: цінність персоналізації й індивідуального підходу; відсутність меж реального і віртуального світів; створення зовсім нового типу контенту; наявність кращих стосунків з батьками; наявність високих моральних стандартів і тонке відчуття фальші; відсутність довготривалої концентрації (середня концентрація на контенті до 1 секунди, у покоління Z тривало біля 8 секунд); 40% не отримають вищої освіти; збільшення термінів життя; необхідність розвитку емоційного інтелекту; стануть руховою силою прогресу (люди цього покоління будуть вкрай

ерудованими) [3]; схильні до самодисципліни, а не контролю ззовні; мультизадачні.

Такі особливості обох поколінь і Z, і А демонструють, що саме КМ стане тим необхідним інструментом, яке дозволить бути успішним у житті. Отже, з упевненістю можна стверджувати, що початок ХХІ століття – це епоха КМ.

Таким чином, розділяючи думку С. Терна, зазначимо, що „всім нам слід потурбуватися про створення відповідних умов під час навчання: внести відповідні зміни у зміст освіти, методику навчання та форми навчальної роботи. Ці зміни мають бути спрямовані на засвоєння та розвиток стратегій КМ. З реформуванням освіти зміниться не тільки роль, але і структура освіти в цілому [6, с. 10].

Значущість розвитку КМ доводить значна кількість сайтів відомих у світі університетів (Оксфордського, Кембриджського, Йоханнесбурзького, Оклендського, Мічиганського університетів, Університету Квінсленда, Університету Дюка та ін.), де навичка володіння КМ представляється як необхідна для професійного зростання та успіху.

Отже, розробка системи формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи зумовлена вимогами часу: розвитком суспільства, Четвертою науково-технічною революцією, особливостями сучасного й майбутнього покоління людства.

Література:

1. **Акимова Т. А.** Сущность критического мышления: от Сократа до настоящего времени. *International Electronic Periodical Edition «KAZAKHSTAN SCIENCE JOURNAL»*. MAY 2019. URL: <http://sciencejournal.press>.
2. **Мир VUCA** и подходы выживания в нем. URL: <http://becmology.ru/blog/management/vuca.htm>.
3. **На смену**

поколению Z идет новое — альфа. Почему к нему стоит присмотреться прямо сейчас // URL : <https://www.adme.ru/svoboda-kultura/na-smenu-pokoleniyu-z-idet-novoe-alfa-pochemu-k-nemu-stoit-prismotretsya-pryamo-sejchas-2256465/>. **4. Розин В. М.** Мышление и творчество. М., 2006. Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. 21.09.2013. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/6463>. **5. Теорія поколінь.** URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Теорія_поколінь. **6. Терно С. О.** Розвиток критичного мислення старшокласників на уроках історії. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. №4. Бердянськ : БДПУ, 2008. С. 5–13. **7. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution.** URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>.